

1. Referentie

Referentie	Elchardus, M. (Ed.) (1999). <i>Zonder maskers. Een actueel portret van jongeren en hun leraren</i> . Gent: Globe.
Taal	Nederlands
ISBN	90-5312-150-1
Publicatievorm	Reader

2. Abstract

Jeugdonderzoek is schaars in België. Bestaande studies hebben vaak betrekking op als probleem ervaren doelgroepen. Dit leidt tot een eenzijdig beeld van jongeren. Wat de overgrote meerderheid van de jeugd beroert, blijft onzichtbaar.

Dit boek beoogt een gedetailleerd en genuanceerd beeld te schetsen van de jeugd, met aandacht voor diversiteit. De focus ligt op opvattingen, houdingen en waarden. Deze worden niet enkel bij de jongeren bevraagd, maar ook bij hun leerkrachten. Volgende thema's komen in de eerste hoofdstukken aan bod:

- De ethische opstelling van jongeren (burgermoraal, bio-ethiek, seksuele moraal en genderrollen).
- Levensbeschouwelijke keuzen en sociale participatie.
- Opvattingen over vriendschap en sociale relaties.
- Maatschappelijke opvattingen (gelijkheid en solidariteit).
- Houding ten opzichte van migranten, politiek cynisme, hardheid waarmee misdadigers moeten worden aangepakt, het egoïstische mensbeeld.
- Zelfontplooiing, authenticiteit en persoonlijke autonomie.
- Welbevinden.

In het tweede deel van het boek wordt gepeild naar het al dan niet collectief zijn van opvattingen. Jongeren worden in hun opvattingen vergeleken met hun leerkrachten. Ook de vergelijking tussen jongens en meisjes wordt gemaakt. Ten slotte is er aandacht voor de invloeden van levensbeschouwing, klassenachtergrond en onderwijsvorm.

In de epiloog wordt dieper ingegaan op de implicaties van de bevindingen, wat resulteert in een korte cultuuragenda voor het begin van de 21ste eeuw.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Onderwijs, samenleving en politiek, welzijn
Trefwoord(en)	Non-cognitieve waarden en vaardigheden, schoolwelbevinden, ethiek, individualisme, gender, seksualiteit, participatie

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	Saskia De Groof, Michael Debusscher, Anton Derks, Mark Elchardus, Ignace Glorieux, Marc Hooghe, Dimo Kavadias, Steven Lauwers, Maarten Moens, Koen Pelleriaux, Jessy Siongers, Wendy Smits & Frank Stevens. TOR-onderzoeksgroep Faculteit economie, politieke en sociale wetenschappen en Solvay management school, vakgroep sociologie Vrije Universiteit Brussel Pleinlaan 2 1050 Brussel Tel: 02/ 629 20 24 Fax: 02/ 629 30 52 torgroep@vub.ac.be www.vub.ac.be/TOR

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Wat zijn de opvattingen, houdingen en waarden van Vlaamse jongeren (laatste jaar secundair onderwijs)? In welke mate zijn de opvattingen van jongeren strikt individueel, dan wel collectief? In welke mate en in welke zin verschillen de houdingen en opvattingen van jongeren van die van hun leerkrachten of zijn ze gelijklopend?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeksmethode	Schriftelijke vragenlijsten met gesloten antwoordmogelijkheden. Een honderdtwintigtal uitspraken werden aan jongeren en leerkrachten voorgelegd.
Onderzochte groep	4722 laatstejaars uit het secundair onderwijs (17 à 18 jaar oud) en 641 leerkrachten waarvan ze vaak les krijgen. Het betreft alle laatstejaars uit 63 toevallig gekozen Vlaamse secundaire scholen. De scholen behoren tot de drie onderwijsnetten en zijn verspreid over de Vlaamse provincies.
Bereik	Regionaal (Vlaanderen)

7. Resultaten

Ethiek	De opvattingen over burgerzin zijn bij leerlingen veel minder strikt dan bij leerkrachten. Ze hebben wel gelijkaardige visies op het vlak van seksuele ethiek en bio-ethische kwesties. Leerkrachten ondersteunen minder dan hun leerlingen de traditionele man-vrouw rollenpatronen. Beide groepen denken op dit vlak echter minder traditioneel dan de algemene bevolking.
Levensbeschouwing	Van de bevraagde jongeren woont slechts 7 % regelmatig een eredienst bij. Jongeren hebben in geloofszaken vaak twijfels of zijn ongeïnteresseerd. Leerkrachten hebben een duidelijk sterkere band met de kerk dan hun leerlingen. Levensbeschouwing hangt samen met andere opvattingen. Vooral de onverschilligen vormen een specifieke groep die vaker ten prooi valt aan etnocentrisme, politiek cynisme, een voorkeur voor harde repressie en een utilitair individualistisch mensbeeld.
Participatie	Sportverenigingen zijn bij de laatstejaars het populairst, gevolgd door jeugdverenigingen. Leerkrachten zijn vaker lid van sociale, vrijetijds-, religieuze en politieke verenigingen of partijen. Over het algemeen zijn beide groepen vrij actief.
Opvattingen rond	Vriendschap is zeer belangrijk voor jongeren. Een vaste, romantische relatie blijft ook bij

sociale relaties	jongeren een ideaal in het leven (bij meisjes nog meer dan bij jongens). Leerkrachten onderschrijven eveneens dit ideaal.
Maatschappelijke opvattingen	De meerderheid van de jongeren toont zich in het algemeen voorstander van het gelijkheidsstreven, maar is er niet van overtuigd dat de overheid hierin moet tussenkomen. Leerkrachten uiten een meer links standpunt dan de jongeren, die zich rechtser opstellen dan de doorsnee Vlaming. Deze positie lijkt trouwens voort te vloeien uit een minder op sociale verbondenheid gericht mens- en maatschappijbeeld. Zowel leerlingen als leerkrachten hebben een sterk arbeidsethos.
Politiek	Jongeren scoren hoger op politiek cynisme dan leerkrachten, maar lager dan de gemiddelde Vlaming. Cultureel etnocentrisme stuit op meer weerstand dan economisch etnocentrisme. Toch verklaart 11% van de leerlingen zichzelf racist ten opzichte van slechts 2 % van de leraren. De leraren wijken hierin sterker af van de algemene bevolking dan de jongeren. Hetzelfde geldt voor de houding ten overstaan van harde repressie. 17 % van de leerlingen is hier voorstander van en slechts 9 % van het lerarenkorps. Bijna de helft van de jongeren wenst de herinvoering van de doodstraf. Het utilitair individualisme als levenshouding wordt – net zoals door de Vlaamse bevolking – door beide respondentengroepen afgewezen, zij het nog sterker door de leerkrachten.
Het zelf	Er bestaat tussen leerlingen en leerkrachten een consensus over het belang van zelfontplooiing en authenticiteit van relaties. Autonomiewaarden zijn wat minder populair, zeker bij de leerkrachten.
Welbevinden	Jongeren schatten hun toekomst betrekkelijk positief in. Ze zijn hierin erg voorzichtig: veel jongeren kampen met twijfels. Leerkrachten hebben een pak meer vertrouwen in de toekomst. De meeste jongeren zijn behoorlijk tevreden over zichzelf. 1 op 10 heeft een negatief zelfbeeld. Schoolbeleving blijkt binnen dit thema de zwakste leerling van de klas.
Gender	De opvattingen van jongens en meisjes zijn sterk verschillend. Zo onderschrijven meer jongens dan meisjes het utilitair individualisme en de traditionele genderrollen terwijl meer meisjes dan jongens belang hechten aan burgerzin en authenticiteit in relaties.
SES	De klassenachtergrond van jongeren heeft een invloed op hun opvattingen. Jongeren uit gezinnen met een lagere SES scoorden in dit onderzoek hoger op de voorkeur voor harde repressie, politiek cynisme, demotie en racisme. Een hogere SES-achtergrond hangt eerder samen met seksuele en bio-ethische tolerantie en belang hechten aan zelfontplooiing.
Onderwijsvorm	De opvattingen van leerlingen uit het ASO en het BSO worden vergeleken en blijken erg verschillend te zijn. Daar waar jongeren die een ASO-richting volgen meer tolerant zijn op seksueel en bio-ethisch vlak, en hoger scoren op schoolwelbevinden, verbondenheid en een positief zelfbeeld, wordt bij jongeren uit het BSO meer voorkeur voor harde repressie aangetroffen, alsook etnocentrisme, politiek cynisme, demotie, utilitair individualisme, traditionele rolopvattingen en alternatieve geloofsvormen.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

Elchardus, M., Kavadias, D. & Siongers, J. (2000) Hebben scholen een invloed op de waarden van jongeren? Samenvatting van het onderzoek naar de doeltreffendheid van waardevorming in het secundair onderwijs. *Mores*, 224, (4), 326-382.

Elchardus, M., Kavadias, D. & Siongers, J. (1999) 'Wir haben es nicht gekonnt?' Over de mogelijke invloed van de scholen op het etnocentrisme van de laatstejaars leerlingen in de Vlaamse secundaire scholen. *Driemaandelijks Tijdschrift van de Auschwitz-Stichting*, 64, 5-22.

Elchardus, M., Kavadias, D. & Siongers, J. (1999) Instroom of School? De invloed van scholen en andere socialisatievelden op de houdingen van leerlingen. *Mens & Maatschappij*, 74, (3), 250-268.

Kavadias, D., Siongers, J. & Stevens, F. (1999) Jongeren en politiek. *Samenleving en Politiek*, 6, (6), 19-33.

Elchardus, M., Kavadias, D. & Siongers, J. (1999) Kunnen scholen opvoeden? Over de invloed van de scholen op de waarden van jongeren. *Tijdschrift voor Onderwijsrecht & Onderwijsbeleid*, (5-6), 305-316.

Elchardus, M., Kavadias, D. & Siongers, J. (1998) *Hebben scholen een invloed op de waarden van jongeren? Een empirisch onderzoek naar de doeltreffendheid van waardevorming in het secundair onderwijs*. Onuitgegeven onderzoeksrapport, Vrije Universiteit Brussel, Vakgroep Sociologie, Onderzoeksgroep TOR.